

MECMUA

ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

GÜZ 2017 YIL: 2, SAYI: 4, s. 17-18

YÜKLEME TARİHİ: 09.09.2017 YAYIN TARİHİ: 31.12.2017

İbrahim GÜNGÖR*

SABRİ YUSUF'UN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ROMANLARI

Özet

Bu makalede edip, şair ve ressam olan Suriyeli Sabri Yusuf'un hayatı, edebi kişiliği ve eserleri ele alınmıştır. Birçok sanatçı ve düşünür gibi Sabri Yusuf da düşünce özgürlüğü uğruna gönülden bağlı olduğu vatani Suriye'yi ve bütün sevdiklerini geride bırakarak yıllardan beri yüreği gurbet ve özlem acısıyla kavrularak yaşamaktadır. Okuduğu birçok edebiyatçı, düşünür, sosyolog ve felsefeciden etkilense de onun asıl ilham kaynağı, kendi iç dünyasından aldığı sezgisel destek ve yaşadığı hayat tecrübesidir. Düşüncelerinde ve edebi dilinde kimseyi taklit etmeden kendine has bir üslup oluşturabilmesini de buna borçludur.

Başta şiir, hikâye, roman ve makale olmak üzere çeşitli edebi türlerin çoğunda eserler veren Yusuf, sahip olduğu özgün edebi dil ve eserlerinde üzerinde durduğu temel olgular bakımından modern Arap edebiyatının önemli şahsiyetlerindedir. Doğu dünyası başta olmak üzere yeryüzünde milyonlarca masum insanın hayatına mal olan kanlı savaşları, bu savaşların nedenlerini ve sonuçlarını; ırk, inanç ve cinsiyet ayrımları gibi insanlığın yaratılış gayesine aykırı olup toplumlara daima acı yaşatan problemleri sert bir dille tenkit eder. Bu sorunların ortadan kaldırılması ve insanlığın temel yaratılış gayesine uygun bir yaşam sürmesi için tesis edilmesi gereken demokrasi, barış, adalet, sevgi, özgürlük ve mutluluk gibi insani değerleri de ısrarcı bir tutumla savunur. Tüm bunları gür bir ses ile haykırmayı en kutsal ve birincil vazife olarak kabul etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sabri Yusuf, Dêrik, Çocukluk, Gurbet, İnsani Değerler.

SABRİ YUSUF'S LİFE, HIS LITERARY PERSONALITY AND NOVELS

Abstract

Syrian Sabri Yusuf who is a literary man, painter and poet and his literary personality were discussed in this article. Like many artists and thinkers, Sabri Yusuf has been living with longing of home and heartbreak for many years, leaving behind his country and all his love that he has been heartily carried a torch to it for the sake of his freedom. Even he is impressed by many literary men, thinkers, sociologists and philosophers, his primary inspirations are the intuitive support of his inner world and life experience. This is also why he has managed to create his own style without imitating anyone in his thoughts and literary language.

Yusuf, who gives important works to various literary genres such as poetry, story, novel and article in particular, is an important literary man and literary figure of our time in terms of both genuine literary language and basic facts in his works.

* Öğretim Görevlisi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Arap Dili ve Belagatı Bölümü, Van/ Türkiye, gungoribrahim@yyu.edu.tr, gungoribrahim-82@hotmail.com.tr

He severely criticizes bloody wars that cost millions of innocent lives on earth, especially in the eastern world; the causes and consequences of these

wars; racial, religious, and gender discrimination, which are always in conflict with the creation of humanity and which cause societies to suffer. He also defends insistently the basic human values, such as democracy, peace, justice, love, freedom and happiness, which must be established in order to overcome these problems. He accepts shouting loudly as holly and primary duty. Because such a writer is not well known in our country, we decided to make a study about him.

Key Words: Sabri Yusuf, Dirik, Childhood, Foreign Land, Human Values.

Giriş

Sanatçı, yaşadığı dönemin ve ait olduğu toplumun problemlerini görmezden gelemez. Kendine has bakış açısıyla toplumu ve çevreyi en ince bir şekilde tetkik ettikten sonra tespit ettiği toplumsal yaralara yine kendine has etkileyici diliyle haykırarak parmak basar, maddi ve manevi yaraların iyileştirilmesi konusunda da öncülük yapar. Çünkü şeffaf bir ayna olarak sosyal hayatı yansıtan ve ana konusu toplum olan edebiyat bunu gerektirir. Toplum ile edebiyat birbirlerinden bağımsız düşünülemez. Edebiyatı yaratan, toplum olduğu gibi, yaratıcısı olan toplumu yönlendiren ve geliştiren de edebiyattır. Edebiyatı gelişmiş toplumların refah düzeylerinin de yüksek olması bunun bir kanıtıdır. Dolayısıyla edebiyatçının topluma, tarihe ve kendi vicdanına karşı yerine getirmesi gereken çok önemli görevleri bulunmaktadır ve bunlardan sorumludur. Zaten ait olduğu sosyal yapının problemlerine karşı ilgisiz olan edebiyatçının toplumda kabul görmesi de mümkün değildir. Fakat edebiyatçının tüm bu sorumluluklarını yerine getirebilmesi için de her şeyden önce sesini topluma duyurabilecek bir özgürlüğe sahip olması şarttır. Çünkü düşünce hürriyetine sahip olmayan bir edebiyatçının gördüğü zulüm, baskı, sefalet, eşitsizlik vb. tüm maddi ve manevi olumsuzlukları haykırması zordur. Edebiyatçıların ilk olarak özgürlük arayışına girmeleri ve çoğu zaman sırf özgür olmadıkları gerekçesiyle kendi öz vatanlarından ayrıлып uzak diyarlara göç etmelerinin sebebi de budur. Bir sanatçı olarak Sabri Yusuf'un bu sorumluluklarının farkında olduğu, eserlerinde açıkça görülmektedir. Zira hangi eserini incelediğimizde karşımıza hep hasret kaldığı vatanında yaşadığı ve yaşanmakta olan sefaleti, zulmü, eşitsizliği, katliamları doğrudan veya dolaylı olarak haykırdığını görmekteyiz. Toplumun içinde bulunduğu acıların belki de en alasını hem kendisinin hem de ailesinin çekmiş olması, doğal olarak onu buna itmiştir. Nitekim bu sorumluluklarını en güzel şekilde yerine getirebilmek için de gurbet acısıyla kavru lan edebiyatçıları arasına katılmıştır. Çünkü tek arzusu, barış, huzur, mutluluk, eşitlik, özgürlük gibi insani değerler olan ve bunları insanlığın asıl yaratılış gayesi olarak gören birinin toplumun acılarını dikkate almaması ve dertleriyle dertlenmemesi düşünülemez.

Hayatı

Sabri Yusuf'un hayatı Suriye ve İsveç olmak üzere iki farklı merhaleden oluşmaktadır. Toplam 33 yıl olup çocukluk, öğrencilik, askerlik ve öğretmenlik dönemlerinden ibaret olan Suriye'deki hayatında edebiyata büyük ilgi duysa da bu alanda birkaç kısa hikâyeden başka bir şey yazmamıştır. Edebi kişiliğinin oluştuğu

ve bu alanda birçok eser verdiği İsveç hayatı ise, 1990 yılında başlamış ve hala devam etmektedir.

Suriye'deki Hayatı

Sabri Yusuf; 1956 yılında Suriye'nin kuzey doğu bölgesinde bulunan, şimdiki ismi "Mâlikiyye" eski ismi "Dêrîk" olan bir kasabada maddi sıkıntılarla boğuşan Süryani bir ailenin en küçük erkek çocuğu olarak dünyaya gelir. (Yusuf, 2016: 193). Ailesi aslen Şırnaklı olup 1930'lu yılların başında birçok Süryani aile gibi Suriye'nin Dêrîk bölgesine göç eder. (Yusuf, 2015a: 75). Kırsal bir yapıya sahip olan Dêrîk'in rengârenk çiçeklerle süslenmiş kırlarında, çeşitli meyvelerle donanmış bağlarında, beton yüzü görmemiş dar sokaklarında yaşlılarıyla çeşitli oyunlar oynayarak ve doğayı teneffüs ederek çocukluk yıllarını yaşar Yusuf. Bu şartlarda geçirdiği çocukluk yılları hafızasının en ücra köşesinde bir daha asla silinemeyecek şekilde kazınarak daha sonra yazarlığındaki başarısına kaynaklık edecek. Çünkü edebiyatın vazgeçilmez olan kurgu çocukluk döneminde gelişir.

Altı yaşına geldiğinde annesi okula kaydetmek ister fakat yaşı küçük olduğu gerekçesiyle kaydı yapılmaz. Bununla ilgili şöyle bir anısını anlatır. "*Annem beni ilkokula kaydetmek için götürdüğünde beş buçuk yaşında idim. Okul müdürü anneme: "daha çok küçüktür. Seneye alırsız" deyince; bir yıl daha oynayabileceğim için çok seviniştim.*" (Yusuf, 2015a: 29). Bundan bir yıl sonra yani yedi yaşına geldiğinde "Nâzım et-Tabakcî" ilkokuluna kaydolar ve sıkıntılarla dolu bir eğitim hayatına başlar. Çünkü her biri kasabanın bir ucunda olan evlerinden okula giderken asfalt yüzü görmemiş ve adeta çamur deryasına dönen yolları kat etmek zorunda kalır. Fakat dördüncü sınıfa geldikten sonra evlerine nispeten daha yakın ve şehrin göbeğinde olan "el-Me'mûn er-Rayfiyye" ilkokuluna nakledilir.

İlkokuldan mezun olduktan sonra "Yusuf el-'Azame" ortaokuluna kaydolar. Ağabeylerinin okula devam etmedikleri, ablalarının ise hiç okula gitmedikleri için derslerinde ona destek olacak hiç kimse bulunmaz. Fakat buna rağmen derslerine büyük bir aşkla çalışır ve gayet başarılı bir şekilde eğitim basamaklarında adım adım yükselir. (Yusuf, 2015a: 29).

Daha ilkokul yıllarında edebiyata büyük bir ilgi duyar. Bundan dolayı da "Yusuf el-'Azame" lisesini kazanınca en ufak bir kuşku dahi duymadan edebiyat bölümünü tercih eder. 1975 yılında buradan mezun olur. (Yusuf, 2016: 193). Fakat üniversite eğitimine başlamak yerine maddi sıkıntılar nedeniyle zor bir hayat geçiren ailesine destek olmak için 1976 yılında Haseke ilinde bulunan ve o dönemde eğitim süresi bir yıl olan "Öğretmen Yetiştirme Enstitüsüne" kaydolar. Aynı yılın sonunda da ilkokul öğretmenliği yeterlilik belgesini/sertifikasını alır. (Yusuf, 2015a: 133-134; 2016a: 193). Buradan mezun olduktan sonra, daha önce öğrenci olarak gittiği "Yusuf el-'Azame" ortaokuluna rehber öğretmeni olarak atanır. (Yusuf, 2015a: 167). 1976-1977 eğitim öğretim yılı sonuna kadar burada görev yapar ve 1977 yılının yazında askerlik hizmetine alınır. Askerlik görevini ifa ettiği esnada da sınava girip Halep Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünü kazanır. Başladığı bu bölümden askerliğin verdiği zorluklardan ötürü istediği başarıyı elde edemeyeceğini anlayınca da eğitimini yarıda keser. Askerlikten sonra bir yanda öğretmenlik görevini yaparken diğer yanda tekrar üniversite eğitimine başlar. 1983 yılında kazandığı Dimaşk Üniversitesi felsefe bölümünden 1987 yılında çok iyi bir puanla mezun olur. (Yusuf, 2016: 193).

13 yıl boyunca çeşitli lise ve ortaokullarda başta İngiliz dili ve edebiyatı olmak üzere felsefe, sosyoloji vb. derslere girerek görev yaptıktan sonra, öğretmenlik görevinden istifa eder. (Yusuf, 2016: 193).

İsveç'teki Hayatı

Sabri Yusuf 1989 yılının sonlarında gayri resmi olarak çıktığı uzun ve çetin gurbet yolculuğunda tamamen kendi çabasıyla birçok Avrupa ülkesini geçerek 1990 yılının başında İsveç'e ulaşır. Bu yolculuğu esnasında iki kez gözaltına alınsa da bir şekilde yolunu bulup kurtulmayı başarır. Takriben iki yıl bekledikten sonra İsveç devletinden daimi oturma izni alan Yusuf, İsveç'in başkenti Stockholm'a yerleşir. Bu arada bir yanda İsveççe ve İngilizce dillerini öğrenirken diğer yanda roman, şiir, hikâye, makale kısaca ele geçirdiği her edebî eseri özenle okur ve birçok alanda da denemeler yazar. İsveç'e gittikten sonra ilk etapta birkaç kısa hikâye yazar. Sayıları yirmi olan bu hikâyeleri “*İhtirâku Hâffâti'r-Rûh*” adında bir hikâye kitabı olarak 1997 yılında yayımlar. (Yusuf, 2016: 194). Bu hikâyelerden sadece ikisini Suriye'de iken yazmıştır. 1998 yılında, kendi ismini verdiği “Dâru Neşr Sabri Yusuf” yayınevini kurar ve çok sayıda eser yayımlar. (Yusuf, 2016: 194).

2004 yılında sürpriz bir şekilde resim alanındaki yeteneğini keşfeden Sabri Yusuf, resimle de ilgilenmeye başlar. Resme olan bu ilgi ve tutkusu nerdeyse yazarlık tutkusunu geride bırakacak derecede artar. Artık zamanının belli bir kısmını soyut resme/nonfigüratife veren Yusuf yüzlerce resmiyle sergilerde ziyaretçilerinin huzuruna çıkmıştır.

Edebî eserlerinde savaş, hüznün ve trajik durumları da dile getiren Yusuf, tablolarında bu durumları hiç çizmez. Çünkü görsel bir sanat olan resimde kanlı olayların çizilmesi halinde, insanı mutlu edip gönlünde sevgi ve barış tohumunu ekmek yerine onu mutsuz edip içinde kin ve nefret duygularını yeşerteceğini düşünür. Fakat yazıda kanın rengi görünmediği ve resim gibi her an göz önünde olmadığı için durum farklıdır. Zira yazıyla anlatılanlar sadece metni okuyanları etkiler. Fakat resim, her bakan kişiyi etkiler.

2010 yılında kaydolduğu Stockholm Üniversitesi'nden 2012 yılında başarılı bir şekilde mezun olur. 2013 yılında Stockholm'da kurduğu uluslararası yıllık “Mecelletu's-Selâm” dergisinin editörlüğünü de yapmaya devam etmektedir.

Edebi Kişiliği

Yusuf edebiyatla olan ilişkisinin başlangıç aşamasını şu sözlerle ifade etmektedir: “*Daha çocukken edebiyata ve yazarlığa derin bir ilgim vardı. Çünkü duygularımı doğru ve etkileyici bir şekilde ifade etmeye büyük önem verirdim. Yazarlıkta; beni kâinattaki bütün zevklerden vazgeçiren bir huzur buluyorum. Artık yazmak benim için vazgeçilmesi mümkün olmayan hayat nefesi haline gelmiştir.*” (Dekkûrî, 2016: 8-9).

Eserlerini incelediğimizde çocukluk döneminin, bu dönemde içinde yaşadığı doğal çevrenin ve toplumun onun edebî kişiliğinin oluşumu ve gelişimi üzerindeki etkilerini açıkça görebiliyoruz. Yusuf doğup büyüdüğü memleketi hakkında şunları ifade etmektedir: “*...Dêrik halkı kendini edebiyata, sanata ve muhtelif alanlarda ki ilmi çalışmalarına adanmıştır. Aralarında çok sayıda yazar, edebiyatçı, şair,*

tiyatrocı, doktor, avukat ve daha nice farklı alanda çok önemli şahsiyetler yetişmiştir... Dêrik bir edebiyat, kültür ve sanat şehridir... Halkı çok yaratıcı ve azimlidir... Defalarca kendime sordum ve hala da soruyorum: Nedir acaba bu başarının sırrı? Acaba topraklarının çok bereketli olmasından mı? Yoksa halkının son derece inançlı, mert ve yardım sever olmasından mıdır? Hayata dair bize bugün dahi çok şey kazandıran ve yaratıcılık merkezi olan Dêrik'e intisap etmekten son derece sevinç ve gurur duymaktayım.” (Yusuf, 2015b: 6-7). Bunları söylerken aslında kendisinin de Dêrik ve Dêrik halkının manevi desteğinden beslenip istifade ettiğini ifade ediyor.

Özellikle Batı dünyasıyla tanışmasından sonra Doğu kültürü ve edebiyatını Batı kültürü ve edebiyatıyla ustaca harmanlaması Yusuf'un ruhunda var olan yaratıcılık yeteneğinin daha da gelişmesinde önemli katkısı olmuştur.

Eserlerinde daima -doğrudan veya dolaylı bir şekilde- toplumun problemleri üzerinde durmuştur. Zira o, başkasının dertleriyle dertlenen ve başkalarının içinde buldukları durumu daha iyi anlamak için empati yapan bir kişiliğe sahiptir. Nitekim bir sözünde “...Başkası ben'im, ben başkasıyım. Biz, sınırsız dallara ve şubelere ayrılmış bir bütünüz aslında.” (Dekkûrî, 2016: 9). diyerek başkalarının durumuyla nasıl hemhal olduğunu ifade etmiştir. Kendi doğum anından bahsederken, dünyaya gelişinin asıl amacının zalime karşı mazlumdan yana olmak olduğuna işaret ederek şunları zikreder: “*Dadım beni; gecenin sessizliğini bozan uzun bir çığlık atarken karşıladı.... Bu çığlığım; kâinattaki zalimlere karşı bir isyan ve protesto haykırışı mıydı, yoksa fakirlere yönelik bir dayanışma çağrısı mıydı?*” Böyle bir şahsiyetin; Zengin ile fakir arasındaki uçurumun sonuna kadar açıldığı, kişi hak ve hürriyetlerinin çiğnendiği, özgürlük ve demokrasinin ayaklar altına alındığı, siyasi ve hükümdarların kendi çıkarları uğruna binlerce masum insan kanını dökmelerinin adeta rutin bir hal aldığı bir dönemde ve toplumda tüm yaşananları görmezden gelmesi beklenemez elbette.

İşte böyle bir sosyal esarete şahit olan Sabri Yusuf, bir sanatçı edasıyla yaşananlara karşı çıkararak toplumun sesi olmayı kendine kutsal bir görev olarak bilmiştir. Nitekim eserlerinde sosyal sorunlara çokça yer vermenin gerekçesini şu sözlerle açıklar: “*Üzerinde yoğunlaşması gerekenin cevherinden çok uzaklarda kalıp maddiyatın lezzetine dalan insan, hayatta sahip olduğu birçok güzelliği ve samimiyeti yitirmiştir. Maddi ilişkiler diğer ilişkileri gölgede bırakmıştır. İnsanın yararı, refahı ve kalkınması için kullanılması gereken ekonomik güç maalesef insanın yok edilmesi için kullanılmaktadır. İşte bunun için ben; hayatın cevheri olan sevgi, mutluluk ve barış ilkeleri üzerinde durmaya ve kalemimi bunların hizmetinde kullanmaya kendimi mecbur görüyorum. Bunlar, insanlığın yitil değerleridir. Sanatçıların ve düşünürlerin başlıca görevi de bu değil midir?*” (Dekkûrî, 2016: 61).

Barış, özgürlük, eşitlik, mutluluk, demokrasi, sevgi, tüm insanların hak ve hürriyetlerine saygı, çocukların yaşam hakları ve insan olmaları hasebiyle doğuştan sahip oldukları bütün haklarına riayet etmek vb. insani değerler, eserlerinde üzerinde durduğu ana temalardır. Çünkü bu değerlere sahip olmayan bir toplumun hayatında mutluluk, istikrar ve hedef olamaz. Vatan olarak bildiği toprak, adeta büyük bir cezaevine dönüşür. Tüm bunların sonucunda ise; din, mezhep, ırk ve grup çatışmaları toplumun yakasını bırakmaz, hayatını, geleceğini ve geleceğe dair

tüm umutlarını altüst eder. Kendisiyle yapılan bir röportajda sorulan sorulara verdiği şu cevapları, onun insana ve insanlığa bakışını ve temennisini net bir şekilde ortaya koymaktadır. “*Her ne sebeple olursa olsun, bir insanın başka bir insan kardeşini tahkir etmesi, onu hor görmesi caiz değildir. Bu, çok ürkütücü bir durumdur. Başta hayat hakkı olmak üzere, insanların birbirlerinin tüm haklarına saygı göstermeleri gerekir. Hem kendine hem başkasına saygı göstermeyen, insanlık dairesi dışına çıkmış ve insanlığını yitirmiştir.*” (Dekkûrî, 2016: 18). “*Kadını, yeryüzünde ki en güzel ve narin varlık olarak görüyorum. Tarih boyunca erkek egemenliğindeki dünyada çıkan savaşlarda milyonlarca insanın katledildiğini biliyoruz. İşte erkek hegemonyasındaki doğu dünyasında yine savaşlar patlak vermiştir. Kadınlar devletleri yönetseydi dünya savaşları yaşanır mıydı? Doğuda ve özellikle Arap dünyasında yaşanalar şimdi ki gibi olur muydu? Elbette hayır. Çünkü kadının doğası sevgiye, barışa, sükûnete ve şiddetsizliğe meyyaldir. O, savaşı, kanı ve yıkımı asla sevmez, erkeğin aksine sorunların çözümünde kanun, diyalog, demokrasi, adalet vb. yolları seçer. En zor problemde bile şiddet diline başvurmak bir insanlık ayıbıdır. Zira insan hayatı dünyadaki bütün coğrafyalardan daha değerli ve dünyadaki tüm problemlerden daha büyüktür. Bunun için, hayatın tüm alanlarında kadınlara yer açılmalıdır.*” (Dekkûrî, 2016: 86-87).

Romanları

Sabri Yusuf’un şimdiye kadar yazdığı üç romanı bulunmaktadır. Aslında önceleri daha çok hikâye ve şiir yazar Yusuf, 2015 yılında sürpriz bir şekilde üç roman yazar. Aynı yılda üç roman yazması, bu romanların daha önce yazıldığını fakat olgunlaşma sürecinde beklendiğini göstermektedir.

Romanlarında kahraman bakış açısı hâkimdir. Çünkü romanlarının asıl ilham kaynağı; kendi yaşamına dair belleğinde depolanmış gerçek olaylardır. Bu yüzden de romanları “otobiyografik roman” türlerindedir. Bazı romanlarında hayatının sadece belli bir dönemini ele alırken, bazılarında farklı dönemleri ele almıştır. Fakat tüm bu olayları sebep sonuç bağlamında kendi zengin kurgusuyla tekrardan kurgulayıp adeta benliğini yeniden yaratarak anlatmaktadır. Gerçek yaşamdan doğdukları için de eserleri dönemin sosyal, siyasal, dilsel, ekonomik, kültürel vb. meseleleri hakkında önemli bilgiler verirler. İç monolog konuşmalarda ağır bir dil kullansa da romanlarında genelde sade ve anlaşılır bir dil hâkimdir. Karşılıklı konuşmalarda ise tamamen yerel dil kullanmış ve gramer kurallarına da çok riayet etmemiştir. Bu da romanlarında kullandığı dil ile reel hayat arasındaki paralelliği göstermek açısından önemlidir.

a- Tecelliyât fî Rihâbi’z-Zât. Bu eser 30 bölümden oluşmaktadır. Yazar her bölümünde, doğumundan başlayıp Yusuf el-‘Azeme ortaokuluna rehber öğretmeni olarak atandığı tarihe kadar hayatına dair önemli bazı olayları anlatmaktadır. Hatta anlatılarak kendisine intikal eden ve doğumundan çok önce babası ve diğer aile büyüklerinin başından geçmiş kimi trajik olayları da aktarmaktadır. Anlatılanların büyük bir kısmı, yazarın genç hatta çocuk yaşına rağmen özellikle eğitim ve ekonomik hayatında karşılaştığı imkânsızlıkları, zorlukları, bunların üstesinden gelebilmek için sarf ettiği olağan üstü gayretleri ve bu çabalarının sonucunda elde ettiği başarılarını konu edinmektedir. Bunlarla okurlarına adeta bir hayat dersi vermeyi amaçlamıştır diyebiliriz. Ayrıca sıklıkla çocukluk döneminden, bu

dönemin doğallığından ve arkadaşlıklarından bahsetmesi, Yusuf'un çocukluk hayatına karşı duyduğu derin özlemi ifade etmektedir. Dolayısıyla yazar bu eserini roman diye adlandırmışsa da aslında dikkatlice incelendiğinde otobiyografi türünden sayılmasının daha uygun olduğu anlaşılmaktadır.

b- *Kahkahâton Mute'assilefi'z-Zâkira*. Bu roman 33 bölümden oluşmaktadır. Eserin ilk yedi bölümünde Yusuf'un teşbih, kişileştirme, istiare vb. belagat sanatlarıyla örülü edebi bir dil kullandığını görüyoruz. Söz konusu bölümlerde barış, sevgi, mutluluk, adalet, açık sözlülük vb. insani değerlerin hayatın asıl amacı olduğu gerekçesiyle övülerek ve önerilerek öne çıktığı, bunların aksi olan kin, savaş, hüzn, zulüm ve ikiyüzlülüğün de yaşamın çıkılmaz tünelleri olup kişiyi hayatın asıl amacından ve özünden uzaklaştırdıkları gerekçesiyle sert bir dille yerildiği görülmektedir. Eserin diğer bölümlerinde ise, genelde karşılıklı konuşmaların yoğun olmasından dolayı halk dili hâkimdir. Dolayısıyla müzekkerlik, müenneslik, i'rab vb. nahiv kurallarının çokça ihlal edildiği görülmektedir. Bu eserde, özellikle öğretmenlik hayatına atıldıktan sonra gerek öğrencileriyle, gerek öğretmen arkadaşlarıyla gerekse diğer çevresiyle yaşadığı bir takım komik veya trajikomik olayları aktarmaktadır.

Eleştirmen Sâbır Ubeyd'in de işaret ettiği gibi eserin; zaman, mekân ve kahramanlar bakımından sınırlılığın ve olayların meydana geliş tarzına bakıldığında romandan çok uzun hikâye niteliklerini taşıdığı görülmektedir. Zira bir eserin roman veya uzun hikâye türlerinden hangisine ait olduğunu belirleyen unsur, sadece sayfa sayısı değildir. Sayfa sayıları eşit olan eserlerden biri uzun hikâye kabul edilirken diğer roman kabul edilebilir. Çünkü fiziksel hacminden ziyade bu iki türü bir birinden ayırt eden, eserin içindeki olayların meydana geliş tarzları, bu olayların yaşandığı zaman, mekân ve eserdeki kahramanlardır. (Ubeyd, 2017: 101). Aynı şekilde olayların yaşanmış olduğu bölgede Kürtçenin çok yaygın olmasından dolayı hikâye ve romanlarında Kürtçe ve kelime deyimlerinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

c- *İlkâu'l-Kabdi 'aleyve Hasira'r-Ra'si*. Bu romanı da 33 bölümden oluşmaktadır. Fakat bu romanının diğer romanlarından şöyle bir farkı vardır: Diğer romanları genelde birkaç bölümden oluşup çoğu bölümü bir birinden bağımsız olaylardan müteşekkil iken, bu roman baştan sona kadar tek bir olay çerçevesinde cereyan etmektedir. Çünkü yazar bu eserde askerlikte yaşadığı bir olaydan bahsetmektedir. Askerlik görevini icra ettiği dönemde birliğine gitmek için askeri aracı beklediği esnada sırf şapkasız bir şekilde inzibatlara yakalandığı gerekçesiyle hapse atılır. Askeri yasalara göre süresi on beş gün olan bu hapis cezasının daha ilk gününde firar edip birliğine gider. Öte yandan bir askerin sadece on beş günlük bir hapis cezası için firar etmesini mantıklı görmeyen cezaevi yetkilileri her yerde onu aramaya başlarlar. Çünkü kaçan kişinin çok tehlikeli bir suçlu olabileceği ihtimali üzerinde dururlar. Fakat cezaevine ilk giriş kaydı esnasında bir şekilde dosyasını saklamayı başardığı için, yetkililer onun kimlik bilgilerine ulaşamamaktadırlar. Sadece şivesi ve eşkâlini esas alarak her yerde onu ararlar. Yusuf ise, kaçtığına pişman olmuştur. Fakat bu kadar basit bir ceza yüzünden firar ettiğini kimseye inandıramayacağını bildiği için bu macerayı sürdürmek zorunda kalır. Birkaç kez teşhis edilmesine ramak kalsa da inzibatları yanıltmayı başarır. Fakat terhis olana kadar hayatı adeta bir kâbusa döner.

Onun asıl üzüldüğü durum ise; tüm bunların sırf şapka takmadığı gerekçesiyle başına gelmesidir. Ona göre bu tür anlamsız, devlete millete yararı olmayan, aksine kişiyi devlet sistemine karşı soğutan kuralların ciddi bir reforma ihtiyacı vardır. Çünkü bir asker için önemli olan şapka takıp ya da takmamasından ziyade, vatan savunmasına çağrıldığında buna canla başla hazır olup olmamasıdır.

Bu eserde de yazarın kendi şahsıyla yaptığı iç monolog tarzı konuşmalarda edebi bir dil hâkimken, karşılıklı konuşmalarda halk dilinin daha ağır bastığı görülmektedir.

Romanlarında Öne Çıkan Olgular

Sabri Yusuf'un romanlarında şu olgular özellikle öne çıkmaktadır.

İnsani Değerler

Sabri Yusuf'un en temel ve belirleyici özelliklerinin başında hem romanlarında hem de diğer bütün edebî eserlerinde insani değerleri vurgulaması gelir. Çünkü yazarımız din, dil, ırk, renk, cinsiyet, makam, ekonomik konum ve bunlara benzer hiçbir unsuru ayırt etmeksizin herkesin dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren insan olması gereği yaşam, özgürlük, sevgi, barış, mutluluk, eşitlik, saygı, refah vb. tüm insani değerleri hak ettiğini savunmaktadır. Bunlar onun edebiyattaki temel amacı ve ana temasıdır. Zira onun perspektifinde insanın dünyaya gelişinin temel amacı mutlu olmak ve başkalarını mutlu etmektir. Fakat tüm insani değerlerden mahrum bırakılan bir kişinin veya bir toplumun mutlu olması asla beklenemez. Kendisi mutlu olmayan birinin ise, başkalarını mutlu etmesi imkânsızdır. Dolayısıyla insanın hayattaki temel amacına ve hedefine ulaşması ancak doğuştan sahip olduğu insani haklarına pratikte de sahip olmasıyla mümkündür.

Yazarımız, çok büyük yeteneklere ve güce sahip olan insanoğlunun kendisine bahşedilmiş olan ve belli başlı hedefleri bulunan kısa ömrünü, kendi şahsına ve yaşadığı topluma hiçbir yararı olmayan kıymetsiz birtakım teferruatların peşine düşerek hayatın ana hedeflerinden sapmasını ve sahip olduğu enerjisini bu değersiz amaçların yolunda tüketmesini sert bir dille eleştirir. İnsanı, gökyüzünden yeryüzüne yağın yağmur damlalarına benzetmektedir. Yağın yağmurun tek görevi yeryüzünü rengârenk çiçekler, meyveler, ağaçlar, bitkiler ve sebzelerle süsleyip tüm canlıların biyolojik hayatlarını idame ettirmelerindeki temel unsurları temin etmek olduğu gibi, insanın da yeryüzüne gelişinin temel amacı ve hedefi dünyayı; sevgi, barış, mutluluk, eşitlik, demokrasi ve özgürlükle imar etmektir. (Yusuf, 2015b: 19). İnsan hayatının her şeyden önemli olduğu vurgulayarak kendi çıkarları uğruna bu hakkı hiçe sayanları da şiddetli bir dille tenkit etmektedir. *“Eşeğimiz ‘Haysa’ yıllar yılı nice yükler taşıdı ve nice hizmetlerde bulundu fakat bir kez of demedi. Biraz ot ve biraz suyla yetinirdi. Oysa çağımızın bazı liderleri binlerce gencecik insanın ölümüne aldırış dahi etmeden insanların üzerine kendi zehirlerini akıttıklarını görüyorum. Eminim ki merkebiz Haysa'nın bize ve insanlığa olan faydası bu liderlerinkinden kat kat fazladır. Neyleyeyim onların icat ettikleri teknolojileri, uçakları ve geliştirdikleri bilimi. Çünkü tüm bunları insanlığın hizmetinde değil; çocuk, yaşlı ve kadın demeden insanlığa zehir akıtmakta kullanmaktadırlar. Onlar korkunç bir şekilde kana susamış canavarlardır.”* (Yusuf, 2015a: 27-28).

Çocukluk

Sabri Yusuf'un romanlarını incelediğimizde hafızasında asla silinemeyecek bir şekilde yerleşmiş olan çocukluk dönemine ait hatıralarla yoğrulduğunu görüyoruz. Bu hatıralar birer hayal ürünü değil belki yazarımızın zengin hayal dünyasıyla süslediği ve hafızasının en ücra köşesinde yer edinen çocukluk döneminde yaşadığı gerçek olaylardan ibarettir. Bu anılardan bir kısmı sevinç ve mutlulukla doluyken bir kısmı tam bir trajedidir. Fakat yazarımız bu döneme dair aktardığı her hatırasını büyük bir özlem ve hasretle anmaktadır. Çünkü çocukluk döneminde insan ruhen ve kalben kin, nefret, hırs, düşmanlık, bencillik, kibir, zulüm, aç gözlülük ve bunlara benzer kötü huylardan tamamen arınmış bir durumda olduğu için tam anlamıyla mutlu olur. Zira bunlardan arınan bir kişi paylaşımcı, alçak gönüllü, barışçıl ve kanaatkâr olup diğer insanlara hatta tüm canlı ve cansız varlıklara karşı sevgi ve muhabbet içerisinde olur. Yeryüzünde belli bir zaman dilimiyle sınırlı olan insan ömrünün faydalı olup mutluluk içerisinde geçmesi için de bu karakterler temel şartlardır. Bu hasletlerden mahrum olan fert veya topluluk, ne kendisi mutlu olabilir ne de çevresine faydalı olup başkalarını mutlu edebilir.

Yazarın çocukluk dönemine sıklıkla atıfta bulunmasının diğer bir nedeni ise; bu dönemde insanın çevresinde ve içinde bulunduğu toplumda yaşanan sıkıntılardan ve haksızlıklardan habersiz olmasıdır. Çünkü bunların farkında olmadıklarından dolayı çocuklar çok mutlu ve huzurlu olurlar. Aslında herkes çocukluğu özler ve o dönemi hep mutluluk ve sevinçle yâd eder. Fakat Yusuf'un ideali olan hayat tarzının çocukluk döneminde bulunması, onun bu döneme ayrı bir önem atfetmesine sebep olmuştur. Nitekim bu dönemi “yaşanmış ömrün en güzel günleri” (Yusuf, 2015a: 18). diye tabir den Yusuf, çocukluğa dair temennilerini şöyle ifade etmiştir: “Keşke şimdi çocukluk âleminde yüzüyor olsaydım! Allah'ım! Bu dönemde karşılaştığım bazı kötü şartlara ve zorluklara rağmen çocukluk dünyası ne kadar da güzelmiş! Evet tüm zorluklara rağmen çocukluğum çok güzeldi.....Ey çocukluğum! Gel ve alnımda birikmiş yılların hüznünü sil. Gel ve ömür sahnesi boyunca ruhuma nüfuz eden bu dertleri dağıt. Ah! Keşke hayatım boyunca çocuk kalsaydım! Büyüdükçe acılarımız ve dertlerimiz de bizimle beraber büyür. Ey kalbim! Akla ve hayale gelmeyen bu acılar bu elemeler ne zaman bitecek?” (Yusuf, 2015c: 72). “Büyüdükçe hüznlerimiz (Yusuf, 2015b: 17). ve çocukluğa olan özlemimiz de büyüyor” (Yusuf, 2015b: 20). “Gözlerimde özlem ve hasret gözyaşları dökülüyor. Yağmur tanecikleri ve Dicle suyu gibi berrak olan bir çocukluğa olan özlemdir bu. (Yusuf, 2015a: 27).

Yusuf'un eserlerinde sıklıkla Dêrîk'ten bahsetmesinin ve her fırsatta ona karşı fevkalade bir sevgi beslediğini dile getirmesinin temel nedeni de aslında yine orada doğması, en güzel ve mutlu dönemi olan çocukluğunu orada geçirmesindedir. Yani Dêrîk, Yusuf'un bu büyük sevgisine mazhar olmasını Yusuf'un çocukluğuna ve çocukluğundaki tertemiz dünyasına ev sahipliği yapmasına borçludur.

Gurbet

Sabri Yusuf'un romanlarında öne çıkan başka bir olgu ise gurbettir. Çıktığı gurbet yolculuğunda maddi ve manevi imkânlarla kavuşsa da, akrabalarına, dostlarına, anıların yuvası olan vatanına, karşı duyduğu büyük özlem hiç dinmedi ve kalbinin en derinliklerinde yanan hasret ateşi asla sönmedi.

Eserlerinde; doğup büyüdüğü coğrafyayı, oynadığı oyunları, aile ortamında geçirdiği acı-tatlı olayları, öğrencilik hayatını, arkadaşlarını, arkadaşlarıyla yaşadığı anılarını, mahallesini, sahip olduğu her şeyi en ayrıntılı şekliyle tasvir ederek ve hep özlemle yâd ederek kaleme alması, Yusuf'un içinde yanan hasret ve gurbet ateşinin boyutunu net bir şekilde ortaya sermektedir. Yazarımız Dêrîk'e ve orada bıraktıklarına karşı duyduğu hasreti şu sözlerle dile getirmektedir. “*Dêrîk, bütün sevinç ve hüznleriyle daima hafızamın en zirve noktasında dalgalanacak. Çünkü ona karşı duyduğum özlem ve hasret azalmak yerine günden güne artmaktadır...*” (Yusuf, 2015a: 69). “*...Ruhun en derinliklerinde kazınan ve unutulması ebediyen mümkün olmayan hatıralar. Geniş hafızanın derinliklerinde sonsuza dek bağdaş kuracak. Bazen rüyaların fişkırmasıyla bazen de hafızanın özlem ve hasretin ipine temasıyla şahlanacak...*” (Yusuf, 2015b: 8). Bunca zaman bu gurbete nasıl dayanabildiğini kendisi bile anlamamış olacak ki kendine şu soruları sormuştur: “*Bunca yıl vuslat ve birliktelik sevincinden ve lezzetinden uzak kalarak nasıl dayanabilir insan? İnsana bunca yıl ayrılık acısına dayanma gücünü veren ve onu koruyan hangi kuvvettir? Bana yardım eden yazdıklarım mı? Yoksa mutluluk fişkıran hayallerim mi? Veya kavuşma emellerimin ovalarında gelişen resimlerim mi?*” (Yusuf, 2015b: 11).

Eserleri

Sabri Yusuf; şiir, hikâye, roman, makale vb. edebi alanlarda birçok eser vermiştir. Bunların yanı sıra birçok tablosu da özel veya ortak sergilerde sergilenmiş ve ziyaretçiler tarafından büyük beğeni toplamıştır. Eserlerinden bazıları şunlardır:

- 1- ***Rûhî Şirâ'un Müsâfir***. Bu eser 100 şiirden oluşan bir şiir dîvânı olup hem Arapça hem İsveççe yayınlanmıştır.
- 2- ***Hisâru'l-Atfâl Kâbâhâtu Ahiri'z-Zamân***. Yazar, bir kaside dîvânı olan bu eserin yazımında, Irak'a ve Iraklı çocuklara uygulanan haksız ablukadan ilham almıştır.
- 3- ***Tukûsu Ferahî***. Yazar tarafından tercüme edilip Arapça ve İsveççe olarak yayınlanan bir dîvândır.
- 4- ***Mî'e Levha Teşkilîyye ve Mie Kasîde***. Adından da anlaşıldığı gibi eser 100 şiir ve 100 resim tablosundan oluşmaktadır. Yazar bu eseri yazarken bazen çizdiği tablolardan ilham alarak şiir yazar, bazen de yazdığı şiirlerden ilham alarak tablo çizer.
- 5- ***Undûsetu'l-Hayât***. Bir şiir divanı olan bu eser; yazarın en önemli ve en uzun eseri olup hala yazımına devam edilmektedir.
- 6- ***Dêrîk ya Şehkate'r-Rûh***. Şiir dünyasının güzelliklerini ele alan bir eserdir.
- 7- ***Kıraâtun Tahlîliyyeli Fedaâti Şi'riyye ve Ruvâ'iyye***. Şiir ve roman alanlarında yaptığı tahlillerden oluşmaktadır.
- 8- ***Dêrîk Mi'râcu Hanîni'r-Rûh, Nusûs ve Makâle***. Dêrîk ve Dêrîk'teki bazı yaratıcı edip ve sanatçılardan ilham alarak yazdığı bir eser olup 40 edebi yazı içermektedir.

9- *Tecelliyât fî Rihâbi'z-Zât.* Sevinç, mutluluk ve bazen de hüznü dolu çocukluk dünyasından ilham alıp buna uygun kendi geniş hayal dünyasından da katkı yaparak yazdığı bir romandır.

10- *Kahkahâtun Mute'assile fî'z-Zâkira.* Eğitim, öğretim ve gençlik dönemlerinden ilham alıp hayal dünyasıyla zenginleştirdiği bir romandır.

11- *İlkâu'l-Kabdi 'aleyye Hasira'r-Ra'si.* Bu eser, yazarın askerlik görevini ifa ederken inzibatlara şapkasız olarak yakalanmasının akabinde meydana gelen ve onun da tahmin edemeyeceği bir şekilde gelişip karmaşık ve çıkılmaz bir hal alarak askerlik hayatını adeta bir kaosa dönüştüren olayları ele alır.

Bunların dışında da farklı alanlarda yazdığı birçok eseri vardır.

Avrupa Dillerine Tercüme Edilen Eserleri

Sabri Yusuf, İngilizce ve İsveççe dillerini iyi bildiği için bazı eserlerini kendisi İngilizceye veya İsveççeye tercüme ederken, bazı eserleri başka tercümanlar tarafından farklı Avrupa dillerine çevrilmiştir.

1- *Unşûdetu'l-Hayat.* Bu eserin ilk on bölümü Selmân Kerîmûn tarafından tek cilt halinde İngilizceye tercüme edilmiştir.

2- *Rûhî Şirâ'un Müsâfir.* Bu eser yazar tarafından Arapçadan İsveççeye tercüme edilmiş ve her iki dilde yayınlanmıştır.

3- *Tukûsu Ferahî.* Aynı şekilde yazar tarafından İsveççeye tercüme edilmiş ve hem Arapça hem İsveççe olarak yayınlanmıştır.

4- *es-Selâmu A'makumine'l-Bihâr.* Faslı edebiyatçı ve mütercim Dr. Esmâ' Garîb tarafından Arapçadan İtalyancaya tercüme edilmiştir.

Sonuç

Sabri Yusuf'un hayatını, edebi kişiliğini, romanlarını ve romanlarında öne çıkan bazı olguları ele aldığımız bu çalışmanın bir makale olması hasebiyle çok fazla detaya girmeyi uygun bulmadık. Çalışmamızın sonucunda vardığımız sonuçları ise şu şekilde özetlememiz mümkündür.

1956 yılında Suriye'nin Dêrîk kasabasında çiftçi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Sabri Yusuf; ilk, orta ve lise eğitimini bitirdikten sonra maddi sıkıntılarla boğuşan ailesine bir nebze yardımcı olabilmek için "Öğretmen Yetiştirme Enstitüsü"ne kaydolar ve bir yıllık eğitimin sonucunda öğretmenliğe atanır. Bir ara Halep Üniversitesi İngiliz Dili Edebiyatı bölümüne kaydolar da, imkânlar elvermediği için eğitimini yarıda kesmek durumunda kalır. 1983 yılında tekrar eğitim hayatına atılan Yusuf, Dımaşk Üniversitesi Felsefe bölüne kaydolar ve 1987 yılında başarıyla mezun olur.

13 yıl boyunca çeşitli okullarda görev yaptıktan sonra öğretmenlik görevinden istifa eden Yusuf, 1989 yılında ardında bütün sevdiklerini bırakarak İsveç'e doğru çetin bir yolculuğa çıkar. Menziline varduktan sonra kendini tamamen amacına verir ve kısa hikâyelerle başladığı yazarlık hayatında büyük bir ilerleme kaydeder. 1998 yılında kendi adını taşıyan yayın evini kurar.

Sabri Yusuf; hikâye, şiir, roman, makale vb. birçok alanda onlarca eser yazmıştır. Bu eserlerinden bazıları Avrupa dillerine çevrilmiş, bazıları da ünlü eleştirmenlerce tahlil edilmiştir.

Yusuf'un şimdiye kadar yazdığı üç romanı bulunmaktadır. Romanlarında başkahraman kendisidir. Dolayısıyla "ben" zamiriyle anlatılmaktadır. Anlatılan olaylar bakımından romanları otobiyografik roman türüne girmektedir. Anlattığı olaylar zaman ve mekân bakımından değerlendirildiğinde, bunların gerçek olduğu görülmektedir. Romanlarında sade bir dil kullanmayı tercih eden yazar tasvir ve kişileştirme sanatlarından da bolca yararlanmışır.

Edebiyatının arka planına bakıldığında zulme, eşitsizliğe, savaşılar kısıca hayatın temel amacına aykırı gördüğü her şeye karşı güçlü kalemiyle adeta bir savaş ilan ettiğini ve herkesi insanlığın asıl yaratılış gayesi olan mutluluğun reçetesine, insan hak ve hürriyetlerine saygıya davet ettiğini görüyoruz. Tüm bunları yaparken asla din, dil, renk, ırk, cinsiyet, makam ve mevki ayırımını gözetmez ve insanı sırf insan olduğu için mutluluğu ve saygıyı hak ettiğini savunur. Yusuf'un romanlarında öne çıkan ana temalar ise barış, özgürlük, eşitlik, mutluluk, demokrasi, sevgi, alçak gönüllülük vb. insani değerlerdir. Ayrıca çocukluk hayatına duyduğu özlem ve gurbetten çektiği acılar da eserlerinde öne çıkan olgulardandır.

Kaynakça

- Dekkûrî, Subhî(2016). *İşrâkât Rihletu'l-Hayât ve'l-Edeb ve'l-İbdâ' Hivâr mea' Sabri Yusuf*, Stockholm.
- Ubeyd, Muhammed Sabır(2017). *Cedelu'z-Zâkire ve'l-Mutehayyel, Mukârabe fi Serdiyyâti Sabri Yusuf*, Dâru Gaydâ, Ürdün.
- Ubeyd, Muhammed Sabır (2016). *Strâteciyyâtu'n-Nassi'l-Meftûh Harekiyyetu'l-Fedâ' ve Melhamiyyetu't-Teşkil*,Dâru Gaydâ, Ürdün.
- Yusuf, Sabri (1999). *Hisâru'l-Atfâl Kabâhâtu Âhiri Zaman*, Dâru Neşri Sabri Yusuf, Stockholm.
- Yusuf, Sabri (2015c). *İlkâ'u'l-Kabdi 'Aleyye Hâsira'r-Ra's*, Dâru Neşri Sabri Yusuf, Stockholm.
- Yusuf, Sabri (2015b). *Kahkahât Mute'assile fi'z-Zâkira*, Dâru Neşri Sabri Yusuf, Stockholm.
- Yusuf, Sabri (2016). *Muhtârâtun min Erba'i Mecâmî'in Kassasiyye*, Dâru Neşr-i Sabri Yusuf, Stockholm.
- Yusuf, Sabri (2015a). *Tecelliyât fi Rihâbi'z-Zât*, Dâru Neşr-i Sabri Yusuf, Stockholm.

